

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА
SECTION 1. ECONOMICS

УДК 330.341.1:316.42

JEL Classification: O31, O35

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr251015.03>

Ганущак А. Б.,
здобувачка вищої освіти,
Карпатський університет імені Василя
Стефаника, м. Івано-Франківськ

**ІННОВАЦІЇ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА
ЕКОНОМІКУ ТА СУСПІЛЬСТВО**

Потужним двигуном сучасного розвитку, беззаперечно, є інновації. Вони визначають динаміку економіки, формують нові підходи до управління, виробництва, освіти та соціальної взаємодії. У XXI столітті темпи змін настільки високі, що країни, які не підтримують інноваційні процеси, ризикують втратити конкурентоспроможність та економічну незалежність. В умовах глобалізації інновації перестали бути лише результатом наукових відкриттів – вони стали основою стратегії держав і корпорацій, способом адаптації суспільства до різних викликів. В Україні, особливо в умовах трансформацій і війни, здатність до інновацій має стратегічне значення.

Економіка майбутнього будується не на кількості ресурсів, а на якості ідеї. Високотехнологічні рішення дозволяють зменшити витрати, підвищити ефективність виробництва і створити нові ринки, покращити якість життя населення. Інноваційні процеси також сприяють вдосконаленню інституційної бази, посиленню захисту інтелектуальної власності та модернізації виробничої інфраструктури. Досвід пандемії COVID-19 показав, що інновації підвищують стійкість економіки: саме впровадження цифрових рішень у сфері освіти, медицини й торгівлі допомогло мінімізувати економічні втрати та підтримати зайнятість. У глобальному вимірі інноваційно активні держави легше залучають іноземні інвестиції, зміцнюють свої позиції на міжнародних ринках і забезпечують стабільне економічне зростання.

Слід пам'ятати, що попри значні переваги, інновації мають і негативні наслідки для економіки та суспільства. Вони поглиблюють нерівність, оскільки технологічно розвинені країни й компанії отримують непропорційні прибутки,

залишаючи менш розвинені економіки на периферії. Загальновідомо, що автоматизація та цифровізація скорочують попит на низькокваліфіковану працю. Власне за даними World Economic Forum (2023), близько 23% професій можуть зникнути протягом наступного десятиліття через впровадження штучного інтелекту та робототехніки. Це в свою чергу створює ризики безробіття та соціальної нестабільності. Інновації також підвищують залежність від технологій, що створює ризики кіберзлочинності та витоку даних. Крім того, високотехнологічне виробництво спричиняє екологічні проблеми, зокрема зростання електронних відходів. Інновації створюють нові соціальні, економічні й етичні виклики, які потребують продуманої державної політики, регулювання та освіти населення, щоб технологічний розвиток справді служив суспільному добробуту, а не поглиблював нерівність.

Подвійний ефект інновацій на економіку та суспільство яскраво продемонструвала пандемія COVID-19. З одного боку, країни з розвинутою інноваційною та цифровою інфраструктурою змогли швидко адаптуватися до обмежень і мінімізувати економічні втрати. Широке впровадження дистанційної освіти, телемедицини та електронної комерції забезпечило продовження освітнього процесу, доступ до медичних послуг та підтримку бізнесу, навіть у періоди жорсткого локдауну. Наприклад, у США та країнах ЄС онлайн-платформи для навчання та торгівлі показали стрімке зростання: кількість користувачів Zoom у 2020 році зростає у 30 разів порівняно з доковідним рівнем, а обсяги електронної комерції збільшилися на 27%.

З іншого боку, пандемія загострила цифрову нерівність і соціальні виклики. Люди та регіони без доступу до сучасних технологій залишилися поза освітнім процесом і дистанційними сервісами. Крім того, масове використання цифрових платформ спричинило зростання кіберзагроз: кількість кібератак на медичні заклади та освітні установи збільшилася більш ніж на 60%.

Війна в Україні, що розпочалася у 2022 році, також яскраво демонструє як позитивний, так і негативний вплив інновацій на економіку та соціальну сферу. З одного боку, технологічні рішення та інноваційні підходи стали критично важливими для підтримки економічної активності та життєдіяльності суспільства. Цифрові платформи та онлайн-сервіси дозволили багатьом компаніям зберегти роботу та частково перейти на дистанційний режим, а навчальні заклади швидко адаптувалися до онлайн-освіти, що забезпечило безперервність навчального процесу навіть у регіонах, що зазнали бойових

дій. Інноваційні фінтех-рішення, цифрові банківські сервіси та державні платформи дозволили громадянам отримувати зарплати, соціальні виплати та доступ до послуг без необхідності фізично відвідувати офіси, що було особливо важливо під час обмежень та евакуацій.

Водночас війна підкреслила вразливість економіки та інфраструктури від технологічної залежності. Масові кібератаки, руйнування телекомунікацій, енергетичної та транспортної інфраструктури показали, що надмірна концентрація критичних процесів у цифровій сфері без додаткового захисту створює ризики для стабільності держави. Багато підприємств, особливо в традиційних секторах економіки, втратили робочі місця або були змушені скоротити виробництво, оскільки не мали ресурсів для швидкої цифрової трансформації. При цьому регіони, які вже мали високий рівень технологічної адаптації та інноваційного потенціалу, змогли швидше відновити економічну активність і забезпечити робочі місця для населення, що демонструє значення інновацій для економічної стійкості в умовах кризових викликів.

Особливим аспектом стало застосування інновацій у сфері оборони та логістики: дрони, геоінформаційні системи та цифрові технології управління ресурсами дозволили ефективніше планувати переміщення вантажів, координувати гуманітарні операції та захищати критичну інфраструктуру. Це підкреслює, що інновації не лише підтримують економічну активність, але й виконують важливу соціальну і стратегічну функцію.

Важливою тенденцією стало використання інновацій для післявоєнного відновлення. Слід зазначити, що Україна активно впроваджує технології штучного інтелекту, цифрові системи моніторингу будівництва, відновлювану енергетику та «розумні міста». Програми на кшталт «Дія.City» та ініціативи з розвитку технологічних кластерів стимулюють залучення інвестицій та створення високотехнологічних робочих місць. Згідно з даними ОЕСР за 2023 рік, саме інноваційні галузі забезпечують найвищі темпи зростання експорту українських послуг – понад 25% щороку. Це свідчить, що інновації стають ключовим ресурсом відбудови економіки та формування її конкурентоспроможності.

Зрозуміло, що інноваційна діяльність потребує стабільної підтримки з боку держави. Витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (R&D) є показником рівня розвитку країни. У середньому розвинені

держави інвестують у R&D від 2 до 4 % ВВП. За даними Global Innovation Index 2024 року, в Україні цей показник становить лише близько 0,33 % ВВП, що свідчить про значний потенціал для зростання. Тому подальший розвиток інноваційної економіки в Україні має спиратися не лише на окремі технологічні ініціативи, а й на формування цілісної державної політики підтримки інновацій. Важливо забезпечити сталі інвестиції у сферу R&D, стимулювати партнерство між бізнесом, науковими установами та освітніми закладами, а також створити сприятливі умови для розвитку стартапів і технологічних підприємств.

Таким чином, інновації стають ключовим ресурсом не лише для відновлення економіки, а й для забезпечення стійкості суспільства перед викликами часу. Вони визначають здатність держави швидко реагувати на кризи, підтримувати безперервність освіти, забезпечувати доступ до послуг і створювати нові робочі місця. Водночас технологічний розвиток потребує продуманої державної політики, стабільних інвестицій у R&D, освіти та розвиток людського капіталу, адже без цього інновації можуть посилювати нерівність і створювати нові ризики. Майбутнє світової економіки залежить від того, чи зможе людство знайти баланс між швидкістю розвитку технологій та їхнім впливом на людину. Саме тому інвестиції в науку, освіту та розвиток людського капіталу повинні стати стратегічним пріоритетом держав, адже лише інновації, що служать людині, здатні забезпечити справжній прогрес і стійке відновлення світу після потрясінь.

Список використаних джерел

1. Бестужева С. В. Аналіз концептуальних підходів щодо сутності лідерства в управлінні міжнародним бізнесом. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. С. 806–809.
2. Зарєзова А.В., Ковтун Е.О. Міжнародний маркетинг та його роль у зовнішньоекономічній діяльності. Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2020. Ч. 2. С.71–78.
3. Лошенко О. В., Галан Л. В., Посохов І. М. Сучасні стратегії в міжнародному маркетингу. *»Scientific notes of the University»KROK»*. 2022. С. 123–131.
4. Марченко С. М., Власенко О. О. Проблеми розвитку сучасного міжнародного маркетингу в умовах глобалізації світових ринків. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design. Series: Economic sciences*. 2021. Т. 153, № 6. С. 23–29.